

2. Буданов В. Г. Синергетика: история, принципы, современность [Электронный ресурс] / В. Г. Буданов. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/SinBud.htm>.

3. Горбунова Л. Складне мислення як відповідь на виклик епохи / Л. Горбунова // Філософія освіти. – 2007. – №1 (6). – С.40–55.

4. Євтодюк А. В. Освітні системи: синергетична інтерпретація еволюції / А. В. Євтодюк // Вища освіта України. – 2003. – №2. – С.31–36.

5. Євтодюк А. В. Спроба філософського аналізу освітньої системи в контексті синергетичної парадигми / А. В. Євтодюк // Теоретично-методологічні засади вдосконалення підготовки кадрів у вищих закладах освіти I–II рівнів акредитації. Збірник наукових праць першої міжнародної науково-практичної конференції, 1–2 червня 2000 р. / Ред. кол.: Беліков С. Б. (відп. ред.) та ін. – Запоріжжя: ЗДТУ. – 2000. – С.97–104.

6. Князева Е. Научись учиться [Электронный ресурс] / Е. Князева. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/knyazevalena33.htm>.

7. Кочубей Н. В. Синергетические концепты и нелинейные контексты: монография / Н. В. Кочубей. – Сумы: Университетская книга, 2009. – 236 с.

8. Макова Е. Проблема методологии исследования информации – обязательного компонента процесса обучения с позиций синергетики / Макова Е., Трофименко Т., Єршова-Бабенко И. // Социальные технологии. – Одесса, 2002. – Вып.19. – С.7–8.

9. Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22 лист. 2000 р. Зб. наук. праць. – Вип.3 / За заг. ред. В. Андрущенко. – К: Знання, 2000. – 520 с.

10. Філософські абрисы сучасної освіти: Монографія / Авт. кол.: [Предборська І., Вишинська Г., Гайденко В., Гамрецька Г. та ін.; За заг. ред. І. Предборської]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 226 с.

References

1. Abban'jano N. Vvedenie v jekzistencializm / N. Abban'jano. – SPb.: Aletejja, 1998. – 505 s.

2. Budanov V. G. Sinergetika: istorija, principy, sovremennost' [Elektronnyj resurs] / V. G. Budanov. – Rezhim dostupa: <http://spkurdyumov.narod.ru/SinBud.htm>.

3. Gorbunova L. Skladne myslennja jak vidpovid' na vyklyk epohy / L. Gorbunova // Filosofija osvity. – 2007. – №1 (6). – С.40–55.

4. Jevtodjuk A. V. Osvitni systemy: synergetychna interpretacija evoljucii' / A. V. Jevtodjuk // Vyshha osvita Ukraï'ny. – 2003. – №2. – С.31–36.

5. Jevtodjuk A. V. Sproba filosofsk'ogo analizu osvity'oi' systemy v konteksti synergetychnoi' paradygmy / A. V. Jevtodjuk // Teoretyno-metodologični zasady vdoskonalennja pidgotovky kadriv u vyshnyh zakladah osvity I–II rıvniv akredytacii'. Zbirnyk naukovykh prac' pershoi' mizhnarodnoi' naukovo-praktyčnoï konferencii', 1–2 chervnja 2000 r. / Red kol.: Bjelikov S. B. (vidp. red.) ta in. – Zaporizhzhja: ZDTU. – 2000. – С.97–104.

6. Knjazeva E. Nauchis' učit'sja [Elektronnyj resurs] / E. Knjazeva. – Rezhim dostupa: <http://spkurdyumov.narod.ru/knyazevalena33.htm>.

7. Kochubej N. V. Sinergetičeskie koncepty i nelinejne konteksty: monografija / N. V. Kochubej. – Somy: Universitetskaja kniga, 2009. – 236 s.

8. Makova E. Problema metodologii issledovanija informacii – objazatel'nogo komponenta processa obuchenija s pozicij synergetiki / Makova E., Trofimenko T., Єrshova-Babenko I. // Social'nye tehnologii. – Odessa, 2002. – Vyp.19. – С.7–8.

9. Filosofija osvity XXI stolittja: problemy i perspektivy: Metodol. seminar, 22 lyst. 2000 r. Zb. nauk. prac'. – Vyp.3 / Za zag. red. V. Andrushhenka. – K: Znannja, 2000. – 520 s.

10. Filosofsk'ki abrysy suchasnoi' osvity: Monografija / Avt. kol.: [Predbors'ka I., Vyshyn'ska G., Gajdenko V., Gamrec'ka G. ta in.; Za zag. red. I. Predbors'koi']. – Somy: VTD «Universytets'ka knyga», 2006. – 226 s.

Gumenuk A. M., Ph.D., Associate professor of Social sciences department, Khmelnytsky Humanitarian-pedagogical academy (Ukraine, Khmelnytsky), annagumenuk@mail.ru

The anthropological orientation of postmodern education

The article proves the relevance of anthropological orientation of postmodern education. Paradigmatic shifts in education, which appears as a source of new ideas, meanings, technologies, are considered. The rethinking of the methodological

foundations and the content of education is done. Education is considered in the context of the post-classical methodology, which involves the use of the achievements of postmodernism, post-structuralism, synergetics and feminist philosophy in understanding the educational processes. The article introduces the conceptualization of a certain essential image of a human, personality and determines its place in the educational process. The purpose of education in the context of a new paradigm is reconsidered. The necessity of improving the educational process, in particular, methods, forms, methods and means of educational activities, is grounded. In the context of a new type of education, the role of the teaching method changes. The necessity of using innovative, non-linear teaching methods is proved, for example: the method of self-education, stimulating learning, teaching as adaptive modification, learning as a phase transition, the method of gestalt education, the method of creating gaming models.

Keywords: postmodern education, anthropological orientations, educational paradigm, nonlinear methodology, anthropological turn.

* * *

УДК 316.77

Капустін С.,
здобувач, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), lepan@ukr.net

Освітня палітра формування цілісного світогляду особистості

Аналізується роль освіти у становленні цілісного світогляду людини; доведено, що освіта має не просто транслювати загальноосвітні чи загальнокультурні традиції, нав'язуючи їх дітям чи молоді. Педагогічний процес сьогодні має вибудувати світоглядну перспективу особистості, тобто надавати їй компетенції, що в майбутньому дозволять самостійно створювати чи формулювати нові світоглядно-ціннісні позиції та орієнтири.

Ключові слова: людина, культура, світогляд, освіта, виховання.

В останні десятиліття в європейському філософському дискурсі все потужніше звучать голоси, що стверджують необхідність пошуку реальних шляхів надання сучасній людині міцного світоглядно-методологічного підґрунтя для особистісної самоідентифікації, самостановлення та самореалізації. Чи можна це здійснити за сучасних цивілізаційних умов? Європейський філософ і соціолог Ульріх Бек, наприклад, наголошує на тому, що необхідно відходити від тих хаотичних поглядів на культуру, які відстоюються постмодернізмом. На його думку, навіть сьогодні можна знайти певні методологічні основи для розбудови нового світогляду. Для цього він відроджує і оновлює філософсько-методологічні настанови космополітизму. «Щомається на увазі під космополітичним світоглядом і перспективою? Це відчуття глобальності і безмежності. Це щоденне, враховуюче досвід історії, рефлексивне усвідомлення подвійного характеру відмінностей і культурних суперечностей, серед яких ми всі блукаємо. Такий світогляд відкриває не лише «страждання», але й можливість вибудувати власне життя та відносини в суспільстві в умовах змішаної культури. В той же час цей погляд скептичний, позбавлений ілюзій та самокритичний» [1, с. 5]. Дійсно, сьогодні зміст світогляду має містити самокритичні уявлення про світ і саму людину, про спрямованість ходу подій у світі, сенс людського життя, долю країни і людства, усвідомлення принципів та ідеалів. Але на чому може ґрунтуватися така самокритика та перманентна рефлексія? З нашої точки зору, на освіті: успішно здійснювати саморефлексію, активно вибудовуючи власну життєву траєкторію, може лише високоосвічена людина.

Освіта, в свою чергу, має надавати не просто знання чи певний перелік «актуальних» вмінь, які в сучасному

динамічному світі дуже швидко втрачають свою позірну актуальність. Освіта має орієнтувати молоду людину на світоглядні переконання, що в своїй структурі передбачають цінності гуманізму, життєтворчості, культуротворчості, толерантності тощо. В цьому контексті, «структура світогляду поділяється на такі рівні: світобачення – на основі принципів (антропоцентризм, гуманізм, монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм тощо); світовідчуття – на основі досвіду (індивідуального, сімейного, групового, етнічного, класового, суспільного і загальнолюдського); світорозуміння – формується на основі знання; світоспоглядання – на основі мети, цілі, яка усвідомлюється через універсальні форми діяльності (потреба–потреба–інтерес–мета–засоби–результати–наслідки); світосприйняття – на основі цінностей (щастя, любові, істини, краси, добра, свободи, справедливості тощо) [2, с. 569]. Дотримання такої світоглядної структури в навчанні і вихованні дозволяє впорядкувати освітній процес, зробити його менш заформалізованим і, в той же час, більш плідним для всіх його учасників. Гуманістичний світогляд має розглядатися в якості ключової мети освіти нової доби.

Важливо підкреслити таку сутнісну характеристику феномену «світогляд», як взаємодія та співвіднесеність індивідуального і соціального, особистісного і соціокультурного. Без цього неможливо говорити про практичну важливість і необхідність формування світогляду як духовного базису людської життєдіяльності і життєтворчості. Світогляд, в цьому аспекті, представляє собою своєрідну єднальну ланку між духовно–феноменальними та практично–життєвими проявами особистості. «Світогляд – це результат духовного освоєння, усвідомлення дійсності з позицій взаємовідносин природи і людини, макрокосмосу і мікркосмосу. Це складне, синтетичне, інтегральне явище суспільної та індивідуальної свідомості. Суттєве значення для характеристики світогляду має пропорційна присутність у ньому різних компонентів – знань, переконань, вірувань, настроїв, прагнень, надій, цінностей, ідеалів тощо. Структурно світогляд має духовно–практичну природу, функціонально він адекватний свідомості» [3, с. 13]. Саме з практично–функціональної точки зору сьогодні світоглядна проблематика набуває високої актуальності. Українська молодь реально потребує освітньо–виховної підтримки в процесі формування сутнісно–функціональних ознак власних світоглядно–аксіологічних орієнтирів. Такі потреби молодого покоління мають стати одним з ключових предметів філософсько–педагогічного дискурсивного аналізу.

Освіта має не просто транслювати загальносуспільні чи загальнокультурні традиції, нав'язуючи їх дітям чи молоді. Педагогічний процес сьогодні має вибудовувати світоглядну перспективу особистості, тобто надавати їй компетенції, що в майбутньому дозволять самостійно створювати чи формулювати нові світоглядно–ціннісні позиції та орієнтири.

Не менш важливою характеристикою феномену «світогляд» є взаємодія та співвіднесеність індивідуального і соціального, особистісного і соціокультурного. Без врахування цього неможливо говорити про формування світогляду як духовного базису людської життєдіяльності і життєтворчості. Світогляд, в цьому аспекті, представляє собою своєрідну єднальну ланку

між духовно–феноменальними та практично–життєвими проявами особистості. «Світогляд – це результат духовного освоєння, усвідомлення дійсності з позицій взаємовідносин природи і людини, макрокосмосу і мікркосмосу. Це складне, синтетичне, інтегральне явище суспільної та індивідуальної свідомості. Суттєве значення для характеристики світогляду має пропорційна присутність у ньому різних компонентів – знань, переконань, вірувань, настроїв, прагнень, надій, цінностей, ідеалів тощо. Структурно світогляд має духовно–практичну природу, функціонально він адекватний свідомості» [3, с. 13]. Саме з практично–функціональної точки зору сьогодні світоглядна проблематика набуває високої актуальності. Українська молодь реально потребує освітньо–виховної підтримки в процесі формування сутнісно–функціональних ознак власних світоглядно–аксіологічних орієнтирів. Такі потреби молодого покоління мають стати одним з ключових предметів філософсько–педагогічного дискурсивного аналізу.

Продовжуючи концептуально–методологічний аналіз самої категорії «світогляд» варто також зазначити, що в усі епохи цей феномен дозволяв суспільствам і окремим індивідам ставитися до світу впорядковано із використанням певних аксіоматично–базових знань чи вірувань. Людина завжди прагнула до впорядкованого ставлення до світу і себе. Від всеохопності та логічності такого впорядкування завжди залежав буттєвий комфорт та впевненість у власних силах чи призначенні. Світогляд – найвсеохоплюючий засіб такого впорядкування. «Тенденцію до впорядкованості можна вважати фундаментальною настановленістю всього ества і структури людини, її життєдіяльності і пізнання» [4, с. 341]. Але сучасна інформаційно–глобальна цивілізація руйнує, фрагментує, інформатизує таку впорядкованість, подрібнюючи буттєвий простір людини і людства на незав'язані на певні онтологічні настанови уривки. Можна сказати, що людина губиться серед таких уривків і перебуває в абсолютній онтологічній пустоті чи буттєвому хаосі. Чи зможе саме освіта допомогти кожній окремій людині відшукати для себе світоглядно–буттєві точки опори? Ми переконані, що в цьому полягає ключове завдання освіти, однак для цього має бути вироблений ефективний і гуманістичний філософсько–педагогічний дискурс, в якому б домінували ідеали людиноцентризму, суб'єкт–суб'єктності, творчості та впорядкованої фелісітації.

Звертаючись до змістовних характеристик світогляду, важливо також підкреслити евристичну доцільність структурно–аналітичного дослідницького підходу. В аналізі таких системно–інтегральних феноменів, як світогляд, дуже важливо на теоретико–методологічному рівні виділяти їх сутнісно–змістовні складові елементи. Сучасні дослідники часто йдуть саме шляхом виокремлення окремих системних складових світогляду, фрагментуючи його для деталізації концептуально–теоретичного аналізу. Так, у світогляді виокремлюються такі його сутнісні фрагменти, як природничо–екологічний (або ж природничо–науковий), соціально–побутовий, економічний, політичний, правовий, ідеологічний, культурологічний, науково–технічний, моральний, естетичний, теологічний, військовий [див: 5, с. 121–125]. Така деталізована структурація неодмінно буде плідною

і в рамках філософсько–педагогічного дискурсу. Освіта може не просто наповнювати світогляд особистості загальнолюдськими, універсальними принципами і знаннями, але й допомагати окремій людині визначитися із власними життєвими пріоритетами, знаходити індивідуальні таланти та характерні риси, обирати шляхи специфічної особистісної траєкторії самореалізації в сучасному хаотичному глобально–інформаційному середовищі. В цьому полягає важливе світоглядно–формуєнне праксеологічне завдання навчання і виховання на всіх рівнях.

Зрештою, необхідно відмітити, що в теоретико–методологічному полі нашого дослідження використовуються й інші критерії структурування та деталізації категорії «світогляд». «У філософській літературі виділяють, як правило, три основні соціально–історичні типи світогляду, до яких належать міфологія, релігія й філософія. В той же час, виділяються й інші види світогляду. Так, за способом свого існування світогляд поділяється на груповий та індивідуальний. Світогляд має часові (середньовічний, наприклад) і просторові (азіатський, наприклад) параметри» [6, с. 386]. Можна виділяти й інші види світогляду. Головним же концептуально–теоретичним та методологічно–категоріальним завданням нашого дослідження є пошук сутнісного взаємозв'язку між освітою, навчанням, вихованням та процесом формування світоглядно–ціннісних орієнтацій сучасної української молоді. Ключове запитання полягає в тому, чи може сьогодні українська освіта надавати дітям та молоді такі смислові та ціннісні орієнтири, які б сприяли підвищенню буттєвої успішності кожної людини в складному культурно–цивілізаційному просторі глобально–інформаційної епохи.

В цьому аспекті важливо також зупинитися на проблематиці, пов'язаній за таким важливим фактором, як опосередкованість елементів світогляду власним досвідом особистості. Одним з ключових завдань нашого дослідження є аналіз освіти, навчання та виховання з точки зору створення сприятливого життєтворчого середовища для самореалізації особистості. В цьому плані, «важливим для теоретичного розуміння світогляду як основи життєтворчості особистості є усвідомлення необхідності творчого ставлення до світу і себе у людини в процесі формування основних світоглядних цінностей та переконань. Людина в процесі персоніфікації завжди, суб'єктивуючись, з одного боку, відмежовує себе від світу об'єктів, тим самим засвідчуючи свої духовно–суб'єктивні потенції, а з іншого – вступає в процес самоідентифікації і світотворення, тим самим вступаючи в комунікативну універсальну єдність, визначення загальних параметрів та ціннісних характеристик якої і породжує процеси життєтворчості» [7, с. 287]. Освіта є тим самим простором, де в найбезпосередніших формах людина має змогу виявляти власне прагнення до самореалізації та до активницької позиції у питаннях формування власного світогляду. Освіта, з нашої точки зору, має бути не просто процесом, наприкінці якого отримується певний результат (знання, компетенції, дипломи тощо), але змістовно, ціннісно, поведінково насиченим середовищем особистісного досвіду, який в майбутньому визначатиме успішність життєвого шляху та світоглядно–ціннісні орієнтації людини.

В той же час, виконуючи особистісно–формуєнну функцію, освіта може її гармонійно поєднувати із соціалізаційною. Саме через освіту людині найпростіше прийняти та усвідомити прийняті в тому чи іншому суспільстві знанняві патерни, ціннісні установки, поведінкові моделі. Провести скрізь свій особистісний досвід загальнокультурні, соціальні світоглядні установки означає перетворитися на справжнього члена громади, суспільства, нації, людства. В філософсько–педагогічному дискурсі сьогодні склався певний консенсус навколо того, що «світогляд складається з узагальненої структури переконань, теорій і ідеалів, в яких індивід проявляє власну приналежність до оточуючої його природи і соціальної сфери. Стаючи узагальненням знань, навиків та моральних критеріїв, в яких висвітлені якості суспільного буття індивіда, переконання спирається на особистісну думку суб'єкта в історично визначеній структурі характерних якостей суспільства. Об'єктом світогляду стають більш змістовні риси, якості, закони світу в цілому, які охоплюють суспільство і природу, а також і в прямому смислі слова природу і соціальну сферу діяльності особистості, громади та суспільства» [8, с. 22]. Враховуючи це, при розгляді категорії «світогляд» в філософсько–педагогічному дискурсивному аспекті необхідно враховувати соціально–індивідуальну природу людини. Вибудовуючи гуманістичні траєкторії навчання і виховання важливо глибоко усвідомлювати те, що в особистісному полі обов'язково пересікаються індивідуальні та загальносоціальні феноменологічні структури. При цьому специфіка їх поєднання чи суперечностей багато в чому залежить саме від власного досвіду особистості.

Враховання в структурі концептуально–теоретичного аналізу категорії «світогляд» опосередкованості цього феномену безпосереднім особистісним досвідом кожної людини стає тим більш необхідним, чим сильніше індивідуалізується сучасний цивілізаційний простір. Соціальна філософія вже декілька десятиліть підкреслює та всіляко транслює проблему надмірної індивідуалізації сучасного соціуму. Тим сильніше ця проблема проявляється в структурно–функціональній матриці глобально–інформаційної цивілізації. Сьогодні «для індивідуума суспільний простір – не більше ніж гігантський екран, на який проєктуються приватні турботи, не перестаючи бути приватними і не набуваючи при цьому нових колективних якостей; суспільний простір – це місце, де публічно розголюються приватні таємниці та інтимне життя. Із щоденної мандрівки в «суспільний» простір люди повертаються укріпленими в своїй де–юре індивідуальності та переконаними в тому, що самотність, в якій вони влаштовують свої життєві справи, властива всім іншим «таким же людям», які – знову ж як і вони самі – страждають від власних помилок та (будемо сподіватися, тимчасових) поразок в цьому процесі» [9, с. 48]. Ця світоглядна проблема також дуже важлива в рамках сучасного філософсько–педагогічного дискурсу. З нашої точки зору, саме освіта може і має навчити людину перетворювати індивідуальне на особистісне, окреме – на значуще, миттєве – на перспективне. Освіта має перетворитися із механічного засобу навчання на простір творення особистісних, соціокультурних, інноваційних смислів

та орієнтирів. Для цього мають створюватися відповідні умови, основані на суб'єкт-суб'єктних, інноваційно-гуманістичних комунікативних принципах.

В сучасному філософсько-педагогічному дискурсі проблематика особистісної опосередкованості елементів світоглядного досвіду пересікається з таким важливим питанням соціальної філософії, як функціонування суспільства масового споживання. Це суспільство змушує людину орієнтуватися виключно на проблеми індивідуального, приватного споживання, витісняючи на світоглядну периферію питання культуротворчості і особистісної життєтворчості. Зрештою, споживацьке суспільство дає індивідуальну безпеку, але несподіване в своїх проявах, адже людина в ньому пасивний, нічого не контролюючий елемент. «Сучасне суспільство підвищує одночасно й миттєву безпеку і ненадійність» [10, с. 75]. З нашої точки зору, таку ненадійність, неконтрольованість можна долати виключно особистісною волею і компетентністю, що більшою мірою прищеплюється саме в освіті. Саме в цьому аспекті освіта набуває значної світоглядної актуальності, адже вона може підштовхнути людину до складного, але такого необхідного пошуку самої себе, власного місця в хаотичному просторі глобальної цивілізації. «Образ шукань в лабіринті знаменує бунтівність духу, в той час як споживацьке буття живиться кінцевими результатами пізнання, реальністю конкретних рішень та надійністю остаточного вибору» [11, с. 3–4]. Але ця надійність є абсолютно позірною, адже людина нічого не контролює. Вона лише споживає пропонувані їй товари, цінності, моделі поведінки, навіть не вибудовуючи їх у певну світоглядну структуру. Через це людина опиняється в ситуації ризику, загрози, невдоволеності. Натомість, людина, що здійснює духовний, буттєвий, світоглядний пошук прямує в ньому далі, впевнена у власній силі, навіть помиляючись. Таким чином, в своєму дослідженні ми притримуємося методологічної позиції, за якої світогляд – це не просто системний набір знань, переконань, вірувань, поведінкових моделей. Він являє собою певний процес творчого самостановлення особистості, через що особистісний духовно-практичний досвід є не менш цінним, ніж загальні феномени, явища та принципи, що надаються людині ззовні, з соціокультурного та цивілізаційно-історичного простору.

В цілому, будь-яка філософсько-світоглядна проблематика має розглядатися в аспекті взаємодії і взаємозалежності особистісного і суспільного. Суспільство, культура пропонує людині певні архетипи та стереотипи, а вже завданням особистості є пропустити їх скрізь власний досвід та створити системну цілісність, що й можна буде назвати світоглядом. «У центрі філософських дискусій стоять питання про світогляд і самосвідомість особистості, що визначають її ставлення до зовнішнього світу та здатність до його сприйняття. Отримані знання, переконання, думки, почуття, настрої, поєднуючись у світогляді, представляють певну систему розуміння людиною світу і самої себе. Володіючи загальною інформацією про своє місце в світі і суспільстві та ідентифікуючи себе з певним етносом, нацією, людиною організовує свою поточну діяльність, визначає шлях до поставленої мети відповідно до власних світоглядних переконань та цінностей, адже соціальне буття завжди є світом цінностей і породжує специфічну форму існування цього буття – культуру. У

контексті культурної діяльності неможливою є ситуація відсутності цінностей. Вони є лише різними за змістом, якістю, рівнем організації, ієрархії, рівнем загальності і способами їх інтерпретації та мовного вираження» [12, с. 68]. Людина ж включається в таку культурно-ціннісну ситуацію на основі опосередкованості елементів світогляду власним досвідом особистості. Такий досвід є необхідним скріплюючим матеріалом для систематизації ціннісних, когнітивних, поведінкових феноменів, що надаються людині ззовні – від суспільства. Освіта, в цьому аспекті, має бути середовищем набуття максимально позитивного, творчого, креативного, успішного особистісного досвіду.

Список використаних джерел

1. Бек У. Космополитическое мировоззрение / Ульрих Бек. – М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2008. – 336 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / Редкол.: В. І. Шинкарук (голова). – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
3. Ільїн В. В. Філософія: Підручник в 2 частинах. – Ч. І. Історія розвитку філософської думки / Володимир Ільїн, Юрій Кулагін. – К.: Альтерпрес, 2002. – 464 с.
4. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: навчальний посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов та ін. – К.: Либідь, 2003. – 432 с.
5. Кокорин А. А. Філософія і мировоззрення / А. А. Кокорин. – М.: Издательство МГОУ, 2009. – 224 с.
6. Ярмол Л. В. Співвідношення понять світогляду та поглядів людини: теоретико-правові аспекти / Л. В. Ярмол // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Збірник наукових праць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – Вип. 837. – Серія: Юридичні науки. – С. 383–389.
7. Богданова Н. Г. Світоглядний аспект культури життєтворчості особистості / Н. Г. Богданова // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 101 (10). – С. 287–290.
8. Зувайдуллоєв Ф. З. Формирование эгогуманистического мировоззрения будущих педагогов в системе высшего педагогического образования. Дисс. ... канд. педагог. наук. Спец.: 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования (педагогические науки) / Файзулло Зувайдуллоєв. – Курган–Тюбе, 2016. – 166 с.
9. Бауман З. Текучая современность / Зигмунт Бауман. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
10. Бехманн Г. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний / Готтхард Бехманн. – М.: Логос, 2010. – 248 с.
11. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / Сергій Кримський. – К.: Видавництво ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
12. Грекова Н. Етнічний світогляд як основа національної свідомості / Наталія Грекова // Наукові записки. Серія «Філософія». – Острозьке Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – Вип. 10. – С. 67–75.

References

1. Bek U. Kosmopoliticheskoe mirovozzrenie / Ul'rih Bek. – M.: Centr issledovanij postindustrial'nogo obshhestva, 2008. – 336 s.
2. Filosofov'kyj encyklopedychnyj slovnyk / Redkol.: V. I. Shynkaruk (golova). – K.: Abrys, 2002. – 742 s.
3. Il'in V. V. Filosofija: Pidruchnyk v 2 chastynah. – Ch. I. Istorija rozvytku filosofov'koi' dumky / Volodymyr Il'in, Jurij Kulagin. – K.: Al'terpres, 2002. – 464 s.
4. Filosofija: Svit ljudy. Kurs lekciy: navchal'nyj posibnyk / V. G. Tabachkovs'kyj, M. O. Bulatov ta in. – K.: Lybid', 2003. – 432 s.
5. Kokorin A. A. Filosofija i mirovozzrenie / A. A. Kokorin. – M.: Izdatel'stvo MGOU, 2009. – 224 s.
6. Jarmol L. V. Spivvidnoshennja ponjat' svitogljadu ta pogljadiv ljudy: teoretyko-pravovi aspekty / L. V. Jarmol // Visnyk Nacional'nogo universytetu «L'vivs'ka politehnika». Zbirnyk naukovykh prac'. – L'viv: Vydavnytvo L'vivs'koi' politehniki, 2016. – Vyp. 837. – Serija: Jurydychni nauky. – S. 383–389.

7. Bogdanova N. G. Svitogljadnyj aspekt kul'tury zhyttjetvorchosti osobystosti / N. G. Bogdanova // Gileja: naukovyj visnyk. Zbimyk naukovykh prac'. – K.: «Vydavnytvo «Gileja», 2015. – Vyp.101 (10). – S.287–290.

8. Zuvajdullov F. Z. Formirovanie jekogumaniisticheskogo mirovozzrenija budushhix pedagogov v sisteme vysshogo pedagogicheskogo obrazovanija. Diss. ... kand. pedagog. nauk. Spec.: 13.00.01 – obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija (pedagogicheskie nauki) / Fajzullo Zuvajdullov. – Kurgan–Tjube, 2016. – 166 s.

9. Bauman Z. Tekuchaja sovremennost' / Zigmunt Bauman. – SPb.: Piter, 2008. – 240 s.

10. Behmann G. Sovremennoe obshhestvo: obshhestvo riska, informacionnoe obshhestvo, obshhestvo znanij / Gotthard Behmann. – M.: Logos, 2010. – 248 s.

11. Kryms'kyj S. B. Zapyty filosofsk'yx smysliv / Sergij Kryms'kyj. – K.: Vydavnytvo PARAPAN, 2003. – 240 s.

12. Grekova N. Etnichnyj svitogljad jak osnova nacional'noi' svi-domosti / Natalija Grekova // Naukovi zapysky. Serija «Filosofija». – Ostrog: Vydavnytvo Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademi-ja», 2012. – Vyp.10. – S.67–75.

Kapustin S., applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), lepan@ukr.net

Educational palette of forming a holistic outlook of personality

The role of education in the formation of a holistic outlook of a person is analyzed it has been proved that education should not only translate social or general cultural traditions, imposing them on children or young people. The pedagogical process today has to build a world-view perspective of the individual, that is, to give it the competence that in the future will allow to independently create or formulate new ideological and value-based positions and guidelines.

Keywords: person, culture, worldview, education, education.

* * *

УДК 614.253.254+615.1

Мельник М. В.,

кандидат фармацевтичних наук, доцент
кафедри фармації, Івано–Франківський
національний медичний університет
(Україна, Івано–Франківськ), farma_16@ukr.net

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ПРОВІЗОРА ТА КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ІВАНО– ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Розглядаються проблеми сучасної фармацевтичної освіти, яка залежить не тільки від використання інноваційних методів викладання, але і від того, яке відношення студентів до своєї майбутньої професії. За результатами сукупності чинників визначено стан задоволеності обраною професією студентів 3 курсу та випускників–провізорів як інтегрального показника ставлення до майбутньої спеціальності. Із проходженням всіх етапів університетської освіти спостерігалось зниження кількості студентів, які задоволені своїм професійним вибором, що пов'язано з корекцією власних потреб, бажань, мотивів та інтересів у процесі навчання. Результати дослідження можуть стати основою для розробки підходів, орієнтованих на підвищення власної ефективності студентів як майбутніх суб'єктів професійної діяльності.

Ключові слова: фармація, фармацевт, провізор, студент, мотиви вибору професії, кар'єра.

Підготовка провізорів є одним із важливих питань, ефективно вирішення яких забезпечує успішний розвиток фармацевтичної галузі як складової системи охорони здоров'я. Нормативні і змістовні засади професійної діяльності спонукають сучасних фахівців фармації до виявлення низки професійних знань, умінь і навичок; основа їх формування – пряма мотивація професійного вибору [1; 3]. Навчальні заклади, що готують майбутніх

спеціалістів для практичної фармації, знаходяться у ситуації, де необхідно поєднати теоретичні знання із практикою сьогодення. Отже, фундаментальним завданням вищої фармацевтичної освіти є формування у майбутніх фахівців культури соціальної відповідальності та практичне формування компетентностей студентської молоді на основі ціннісної орієнтації [2; 3; 5].

Фармацевтична професія відіграє важливу роль у наданні медико–санітарної допомоги населенню у всьому світі завдяки своїй унікальній позиції в забезпеченні того, щоб фармацевтичні препарати були ефективними, безпечними і раціонально використовувались пацієнтами. При навчанні студентів очікується, що провізори після закінчення будуть добре підготовлені та матимуть необхідні навички для ефективної праці в галузі, надаватимуть найкращі послуги пацієнтам в майбутньому і створять необхідний кар'єрний потенціал для себе за рахунок підготовки в інтернатурі [4; 6].

Сучасні ринкові відносини зумовлюють нові вимоги до провізора. Ефективність формування фармацевтичного ринку безпосередньо залежить від якості підготовки фармацевтичних фахівців. Кваліфікаційні характеристики сучасного провізора висувують низку вимог до професійних знань та індивідуальних якостей спеціаліста, який повинен чітко розуміти завдання та цілі фармацевтичної галузі. Сучасний фармацевтичний ринок вимагає формування нового провізора – відповідального виконавця, організатора, керівника і спеціаліста, який має гнучкість професійного мислення, уміння спілкуватися з пацієнтами, колегами, лікарями, бізнес–партнерами та швидко адаптуватися у виробничих і соціальних умовах. Кар'єрні шляхи розвитку провізорів після отримання фармацевтичної освіти можуть бути різноманітними, однак зростання повинно відбуватися найбільш економічно вигідним чином, тобто шляхом оптимізації бюджетних коштів галузі охорони здоров'я [7; 8].

Парадигма орієнтації провізора на лікарський засіб в фармацевтичній практиці змінюється на орієнтацію провізора на пацієнта, також у професії провізора збільшується значення догляду за пацієнтом. Такі зміни призводять до необхідності того, щоб провізори взяли на себе нові ролі та обов'язки [9; 11]. Крім цього, існує багато економічних фактів, які впливають на фармацевтичний сектор кожної країни світу і на новітні фармацевтичні практики, що має негативні наслідки для випускників, змінює їх кар'єрні можливості і ускладнює пошук кар'єрних шляхів [10; 12].

Не відомо як студенти та випускники сприймають різні шляхи кар'єрного розвитку в сьогоdnішньому мінливому середовищі. Дослідження поточного досвіду випускників в їх стажуванні, взаємодія з професією і розвиток розуміння їхніх кар'єрних намірів важливе, тому що ці випускники складають частину майбутньої робочої сили фармацевтичного сектору України.

Мета роботи: вивчення причин вибору професії студентів 3 курсу у фармацевтичній діяльності і кар'єрного зростання провізорів–випускників та аналіз факторів, що впливають на майбутні шляхи їх кар'єрного зростання у фармації.

Методи і матеріали. Для вирішення мети дослідження було використано теоретичні та емпіричні методи: аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення теоретичних і експериментальних даних. На